

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY
Poslanecká sněmovna
2008
V. volební období

443

Vládní návrh

na vydání

**zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním
(trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony**

ZÁKON

ze dne 2008,

kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ Změna trestního řádu

Čl. I

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění zákona č. 57/1965 Sb., zákona č. 58/1969 Sb., zákona č. 149/1969 Sb., zákona č. 48/1973 Sb., zákona č. 29/1978 Sb., zákona č. 43/1980 Sb., zákona č. 159/1989 Sb., zákona č. 178/1990 Sb., zákona č. 303/1990 Sb., zákona č. 558/1991 Sb., zákona č. 25/1993 Sb., zákona č. 115/1993 Sb., zákona č. 292/1993 Sb., zákona č. 154/1994 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 214/1994 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 8/1995 Sb., zákona č. 152/1995 Sb., zákona č. 150/1997 Sb., zákona č. 209/1997 Sb., zákona č. 148/1998 Sb., zákona č. 166/1998 Sb., zákona č. 191/1999 Sb., zákona č. 29/2000 Sb., zákona č. 30/2000 Sb., zákona č. 227/2000 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 77/2001 Sb., zákona č. 144/2001 Sb., zákona č. 265/2001 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 424/2001 Sb., zákona č. 200/2002 Sb., zákona č. 226/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 218/2003 Sb., zákona č. 279/2003 Sb., zákona č. 237/2004 Sb., zákona č. 257/2004 Sb., zákona č. 283/2004 Sb., zákona č. 539/2004 Sb., zákona č. 587/2004 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 45/2005 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 239/2005 Sb., zákona č. 394/2005 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 79/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 113/2006 Sb., zákona č. 115/2006 Sb., zákona č. 165/2006 Sb., zákona č. 253/2006 Sb., zákona č. 321/2006 Sb., zákona č. 170/2007 Sb., zákona č. 179/2007 Sb. a zákona č. 345/2007 Sb., se mění takto:

1. § 8a včetně nadpisu zní:

„Poskytování informací o trestním řízení a osobách majících na něm účast

§ 8a

(1) Orgány činné v trestním řízení informují o trestním řízení veřejnost poskytováním informací sdělovacím prostředkům. Dbají přitom, aby neohrozily objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení, nezveřejnily o osobách, které mají účast v trestním řízení, údaje, které přímo nesouvisejí s trestnou činností, a aby neporušily zásadu, že dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen (§ 2 odst. 2).

(2) Při poskytování informací podle odstavce 1 orgány činné v trestním řízení zvláště dbají na ochranu soukromí a osobních údajů osob mladších 18 let.

(3) Orgány činné v trestním řízení odepřou poskytnutí informací z důvodů ochrany zájmů uvedených v odstavcích 1 a 2.“.

2. Za § 8a se vkládá nový § 8b, který zní:

„§ 8b

(1) Orgány činné v trestním řízení mohou zveřejnit informace obsahující osobní údaje poškozeného nebo osob jemu blízkých, nebo jiné údaje, jejichž zveřejnění by narušilo soukromí těchto osob, pouze v rozsahu nezbytném pro dosažení účelu trestního řízení.

(2) Osoby, kterým byly orgány činnými v trestním řízení poskytnuty informace o poškozeném nebo osobách jemu blízkých pro účely trestního řízení nebo k výkonu práv nebo plnění povinností stanovených právními předpisy, je nesmějí nikomu dále poskytnout, pokud jejich poskytnutí není nutné k uvedeným účelům. O tom musejí být tyto osoby poučeny.

(3) Nestanoví-li tento zákon nebo jiný právní předpis jinak, nikdo nesmí v souvislosti s trestným činem spáchaným na poškozeném jakýmkoli způsobem zveřejnit vyobrazení poškozeného, který je osobou mladší 18 let, ani žádnou informaci, ve které je uvedeno jméno, popřípadě jména, a příjmení takového poškozeného, nebo která obsahuje jiné údaje, které by umožnily tohoto poškozeného identifikovat. Ve stejném rozsahu se zákaz zveřejnění vztahuje i na poškozeného, vůči němuž byl spáchán trestný čin kuplířství podle § 204 trestního zákona, trestný čin šíření pornografie podle § 205 trestního zákona nebo některý z trestných činů proti rodině a mládeži, trestných činů proti životu a zdraví nebo trestných činů proti svobodě a lidské důstojnosti. Zákaz uvedený ve větě první a druhé neplatí, pokud se zveřejněním poškozený výslovně a prokazatelně souhlasí. Je-li poškozeným osoba mladší 18 let, musí se zveřejněním souhlasit také její zákonný zástupce.“.

3. V § 378 odst. 1 se slova „užije ustanovení § 8a“ nahrazují slovy „užijí ustanovení § 8a a 8b“.

ČÁST DRUHÁ

Změna zákona o přestupcích

Čl. II

V zákoně č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění zákona č. 337/1992 Sb., zákona č. 344/1992 Sb., zákona č. 359/1992 Sb., zákona č. 67/1993 Sb., zákona č. 290/1993 Sb., zákona č. 134/1994 Sb., zákona č. 82/1995 Sb., zákona č. 237/1995 Sb., zákona č. 279/1995 Sb., zákona č. 289/1995 Sb., zákona č. 112/1998 Sb., zákona č. 168/1999 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., zákona č. 29/2000 Sb., zákona č. 121/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 151/2000 Sb., zákona č. 258/2000 Sb., zákona č. 361/2000 Sb., zákona č. 370/2000 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 52/2001 Sb., zákona č. 164/2001 Sb., zákona č. 254/2001 Sb., zákona č. 265/2001 Sb., zákona č. 273/2001 Sb., zákona č. 274/2001

Sb., zákona č. 312/2001 Sb., zákona č. 6/2002 Sb., zákona č. 62/2002 Sb., zákona č. 78/2002 Sb., zákona č. 216/2002 Sb., zákona č. 259/2002 Sb., zákona č. 285/2002 Sb., zákona č. 311/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 218/2003 Sb., zákona č. 274/2003 Sb., zákona č. 362/2003 Sb., zákona č. 47/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 501/2004 Sb., zákona č. 559/2004 Sb., zákona č. 586/2004 Sb., zákona č. 95/2005 Sb., zákona č. 379/2005 Sb., zákona č. 392/2005 Sb., zákona č. 411/2005 Sb., zákona č. 57/2006 Sb., zákona č. 76/2006 Sb., zákona č. 80/2006 Sb., zákona č. 115/2006 Sb., zákona č. 134/2006 Sb., zákona č. 181/2006 Sb., zákona č. 213/2006 Sb., zákona č. 216/2006 Sb., zákona č. 225/2006 Sb., zákona č. 226/2006 Sb. a zákona č. 215/2007 Sb., se § 26 včetně nadpisu zrušuje.“.

ČÁST TŘETÍ

Změna zákona o ochraně osobních údajů

Čl. III

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 227/2000 Sb., zákona č. 177/2001 Sb., zákona č. 450/2001 Sb., zákona č. 107/2002 Sb., zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 310/2002 Sb., zákona č. 517/2002 Sb., zákona č. 439/2004 Sb., zákona č. 480/2004 Sb., zákona č. 626/2004 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 444/2005 Sb., zákona č. 109/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 267/2006 Sb., zákona č. 342/2006 Sb. a zákona č. 170/2007 Sb., se mění takto:

1. V části první nadpis hlavy VII zní: „SPRÁVNÍ DELIKTY“.
2. V § 44 a 45 se nadpisy zrušují.
3. Za § 44 se vkládá nový § 44a, který zní:

„§ 44a

(1) Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že poruší zákaz zveřejnění osobních údajů stanovený jiným právním předpisem.

(2) Za přestupek podle odstavce 1 lze uložit pokutu do 1 000 000 Kč.“.

4. Za § 45 se vkládá nový § 45a, který zní:

„§ 45a

(1) Právnícká osoba nebo podnikající fyzická osoba se dopustí správního deliktu tím, že poruší zákaz zveřejnění osobních údajů stanovený jiným právním předpisem.

(2) Za správní delikt podle odstavce 1 se uloží pokuta do 1 000 000 Kč.“.

5. V § 46 odstavec 4 zní:

„(4) Správní delikty podle tohoto zákona projednává v prvním stupni Úřad.“.

ČÁST ČTVRTÁ
ÚČINNOST

Čl. IV

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. července 2008.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

Obecná část

Hodnocení dopadů regulace podle obecných zásad

Hodnocení dopadů regulace podle Obecných zásad pro hodnocení dopadů regulace (RIA), jež byly schváleny usnesením vlády č. 877 ze dne 13. srpna 2007, nebylo k tomuto návrhu prováděno, neboť byl rozeslán do připomínkového řízení před nabytím účinnosti tohoto materiálu.

Zhodnocení platného právního stavu, odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy a vysvětlení její nezbytnosti jako celku, včetně zhodnocení současného stavu a dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Podle stávajícího konceptu trestního řízení je vlastním předmětem trestního řízení pokud možno rychlé a efektivní shromáždění důkazů směřujících k prokázání viny nebo nevinu osoby, proti níž je vedeno trestní řízení, a následné rozhodnutí o otázce viny a o trestu, tj. jedná se primárně o řízení zabývající se otázkou viny a trestu za spáchaný trestný čin. Vzhledem k omezeným možnostem oběti trestného činu shromáždit potřebné důkazy a prokázat vinu pachatele přebírá úlohu žalobce stát, který k tomu má mnohem větší možnosti a nástroje, a zastupuje tak v postavení orgánu veřejné žaloby zájmy oběti trestného činu v trestním řízení. Takto je trestní řízení pojímáno tradičně, byť postupnými novelizacemi trestního řádu získala oběť trestného činu v trestním řízení poměrně široká práva.

V rámci trestního řízení není používán pojem „*oběť trestného činu*“, ale je zde používán pojem „*poškozený*“, který je pro účely trestního řízení vymezen jako ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví nebo způsobena majetková, morální nebo jiná škoda (§ 43 tr. ř.). Postupnými novelizacemi trestního řádu došlo k výraznému posílení postavení poškozeného v trestním řízení za účelem zajistit jeho informovanost o průběhu řízení a dát mu možnost aktivně se účastnit tohoto řízení.

Podle stávající právní úpravy má poškozený možnost aktivně se účastnit řízení a mít přehled o průběhu trestního řízení. Kontrola policejního orgánu ze strany poškozeného je zajištěna jeho právem žádat státního zástupce, aby přezkoumal postup policejního orgánu v přípravném řízení, jakož i právem podat stížnost proti usnesení o odložení věci. Pokud není spokojen se shromážděnými důkazy, může činit návrhy na doplnění dokazování, může se účastnit hlavního líčení a klást v něm vyslychaným osobám otázky a před skončením věci má právo na závěrečnou řeč. Poškozený může v přípravném řízení podat stížnost i proti usnesení o zastavení trestního stíhání, o postoupení věci, o podmíněném zastavení trestního stíhání, o tom, že se obviněný ve zkušební době podmíněného zastavení trestního stíhání osvědčil a proti usnesení o schválení narovnání. Poškozený může dát i podnět k výkonu dohledu nejbližší vyššího státního zastupitelství nad činností nižších státních zastupitelství v jeho obvodu. Poškozený je také oprávněn nahlížet do spisů a činit si z nich výpisky, opisy či pořizovat kopie, což patří mezi významná procesní práva. Podstatou tohoto oprávnění je, že poškozený je informován o provedených úkonech, přijatých opatřeních a zejména o skutkovém a právním stavu věci. Tímto oprávněním se v podstatě vytváří prostor pro to, aby poškozený zjistil ze spisu podstatné okolnosti, které se váží k jeho postavení v dané věci a uvážil svůj další postup v řízení. Má rovněž právo žádat informace o tom, že obviněný byl

propuštěn z vazby nebo z ní uprchl, nebo odsouzený byl propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody nebo z něj uprchl. Pokud uplatňuje nárok na náhradu škody, jsou jeho práva ještě podstatně širší.

V poslední době se však práva obětí trestných činů dostávají do popředí vnitrostátního i mezinárodního zájmu i ve smyslu práva oběti trestného činu na informace a na dostatečnou ochranu. O uvedeném svědčí např. závěry tzv. Bangkotské deklarace přijaté na XI. kongresu Organizace spojených národů o prevenci kriminality a trestní justici, podle kterých je mimo jiné zapotřebí věnovat zvláštní pozornost ochraně svědků a obětí, nebo rámcové rozhodnutí Rady ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení, které požaduje zajištění dostatečné ochrany obětí trestných činů a jejich soukromí. Oběťmi trestné činnosti se zabývají i právně nezávazné dokumenty, jako je např. doporučující Deklarace OSN o základních principech spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití moci (*Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, adopted by General Assembly resolution 40/34 of 29 November 1985*), z jejíhož znění vyplývá, že potřeby obětí mají být zohledněny v příslušné části řízení, kde jsou jejich osobní zájmy dotčeny, aniž je změněno postavení obžalovaného, a v souladu s příslušným vnitrostátním systémem trestního práva. Doporučení Rady Evropy č. 11 z roku 1985 požaduje zajištění práva oběti trestného činu na informace o výsledku policejního vyšetřování, o konečném rozhodnutí týkajícím se podání obžaloby, o místu a čase soudního projednání trestného činu a o způsobu, jak může získat informace o výsledku řízení.

V souladu s tímto trendem vyvstala potřeba více chránit osobnost a soukromí oběti trestného činu, již je zapotřebí zvlášť chránit vzhledem k jejímu věku nebo povaze spáchaného činu a která je mnohdy sekundárně viktimizována nešetrným způsobem medializace případu, kdy jsou uváděny detailní informace týkající se osoby oběti, její rodiny a soukromí. Oběť trestného činu se tak musí vyrovnávat nejen s následky trestného činu, ale i s nepříznivými dopady zvýšeného zájmu veřejnosti o „její kauzu“, přičemž může dojít k dalšímu poškození oběti. Na tuto nepříznivou situaci reaguje předkládaná novela, jejímž cílem je maximálně omezit okruh informací poskytovaných veřejnosti o oběti trestného činu, kterou je třeba zvýšeně chránit, a zabránit zveřejňování jejich osobních údajů, fotografií či obrazových záznamů - ať už prostřednictvím veřejných sdělovacích prostředků (tisk, rozhlas, televize), včetně veřejných počítačových sítí (Internet se službou World Wide Web), - nebo jiným obdobně účinným způsobem (např. formou letáků). S ohledem na ústavní zásadu svobody projevu a ústavně zaručeného práva na informace je okruh takto zvýšeně chráněných obětí omezen na oběti mladší 18 let a oběti trestných činů zasahujících do jejich osobnostní integrity nebo výlučně do jejich osobních práv. Výčet takových trestných činů je inspirován zahraničními právními úpravami, v nichž jsou zvýšeně chráněny kromě nezletilých obětí zpravidla oběti trestných činů směřujících proti životu či zdraví osoby a kterými je způsobena těžká újma na zdraví oběti a oběti trestných činů směřujících do sexuální oblasti.

Naopak není důvodem poskytovat takovouto přísnou ochranu právníkům osobám, neboť vzhledem k odlišnému charakteru právnické osoby nejsou dány důvody pro stejně přísnou ochranu jako u fyzické osoby, vůči níž má zveřejnění údajů o činu na ní spáchaném dopady na její osobnost a psychiku. Tento bezprostřední škodlivý důsledek u právnické osoby není dán. Stejně tak není dán důvod pro ochranu zletilých obětí trestných činů nesměřujících primárně vůči jejich osobě, ale např. do majetkové sféry.

Porušení zákazu zveřejnění vyobrazení nebo jiných údajů o uvedeném poškozeném se navrhuje postihovat podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, podle něhož bude možné takové porušení sankcionovat pokutou až do

výše 1 mil. Kč (podle okolností, závažnosti porušení tohoto zákazu a z hlediska způsobené újmy).

Podle tohoto zákona tak budou moci být postiženy fyzické a právnické osoby, které poruší zákaz zveřejnění údajů o poškozeném, zejména vydavatelé periodického tisku a provozovatele rozhlasového a televizního vysílání, kteří v dané oblasti podnikají, neboť zveřejnění informací o poškozeném těmito veřejnými sdělovacími prostředky má vzhledem ke své účinnosti obzvláště škodlivé dopady pro osobnost poškozeného, přičemž tento způsob zveřejnění informací o poškozeném je v praxi nejčastější.

Zpracovatelům a správčům je možné již podle stávající právní úpravy ukládat opatření k nápravě podle zákona o ochraně osobních údajů za porušení povinností při zpracování osobních údajů poškozeného (§ 13 a další zákona o ochraně osobních údajů), zejména za zanedbání povinnosti učinit potřebná opatření k zabránění neoprávněnému přístupu k uvedeným údajům o poškozeném (např. jejich vedením odděleně od ostatních informací) a sankcionovat je za taková porušení povinností.

Navrhovaná úprava se inspirovuje zahraničními úpravami a úpravou ochrany osobních údajů mladistvého pachatele v řízení ve věcech mládeže – při respektování jeho odlišného procesního postavení.

Stávající právní úprava nemá bezprostřední, ani sekundární dopady na rovnost mužů a žen a nevede k diskriminaci jednoho z pohlaví, neboť nijak nerozlišuje, ani nezvýhodňuje jedno z pohlaví a nestanoví pro něj odlišné podmínky. Navržená úprava má zcela stejné dopady na muže i na ženy.

Zhodnocení souladu navrhované úpravy s ústavním pořádkem České republiky, s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, a s akty práva Evropské unie

Navrhovaná úprava je v souladu s ústavním pořádkem České republiky.

Navrhovaná úprava je rovněž v souladu s právními předpisy Evropské unie a mezinárodními smlouvami, z nichž se právy obětí trestné činnosti zabývají zejména následující:

- rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení,
- směrnice Rady 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004 o odškodňování obětí trestných činů,
- Evropská úmluva o odškodňování obětí násilných trestných činů ze dne 24. 11. 1983 (vyhlášena pod č.141/2000 Sb. m. s.),
- Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu ze dne 9. prosince 1999 - článek 8 týkající se odškodnění obětí (vyhlášena pod č. 18/2006 Sb.m.s.),
- Úmluva o právech dítěte ze dne 20. listopadu 1989 (vyhlášena pod č. 104/1991 Sb.).

Právo na soukromí a rodinný život je obecně chráněno také v člancích 17 a 23 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a v člancích 6 a 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Ochrana soukromého života v rámci probíhajícího trestního řízení je dále rozvedena v zásadě 8 Doporučení č. 13 o šíření informací prostřednictvím sdělovacích prostředků ve vztahu k trestnímu řízení, které bylo přijato Výborem ministrů Rady Evropy dne 10. července 2003 (*Poskytování informací o osobách*

podezřelých, obviněných nebo odsouzených, stejně jako o ostatních stranách trestního řízení, musí respektovat jejich právo na ochranu soukromého života v souladu s článkem 8 Úmluvy. Zvláštní ochrana musí být poskytnuta nezletilým nebo jiným zranitelným osobám, obětem, svědkům a rodinám osob podezřelých, obviněných nebo odsouzených. V každém případě je třeba věnovat zvýšenou pozornost škodlivým následkům, které by pro výše uvedené osoby mohlo mít prozrazení informací umožňujících jejich ztotožnění). Ve vztahu k dítěti je pak právo na ochranu soukromí a rodinného života chráněno v článku 16 Úmluvy o právech dítěte (vyhl. ve Sbírce zákonů pod č. 104/1991 Sb.).

Ochranou osobnosti a práva na soukromí obětí trestného činu se přímo zabývá článek 8 rámcového rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení, podle něhož „*má každý členský stát zajistit přiměřenou úroveň ochrany obětí a podle vhodnosti i jejich rodin nebo osob v podobném postavení, zejména pokud jde o jejich bezpečí a ochranu jejich soukromí v těch případech, kde kompetentní orgány usoudí, že hrozí vážné riziko odvety, nebo existuje nezvratný důkaz vážného úmyslu narušit soukromí těchto obětí. Za tímto účelem každý členský stát zaručí, že bude možné podle nezbytnosti jako součást soudního řízení přijmout odpovídající opatření na ochranu soukromí a fotografického zobrazení obětí a jejich rodin nebo osob v podobném postavení.*“

Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty a na podnikatelské prostředí České republiky

U navrhované úpravy se celkově nepředpokládají negativní dopady na státní rozpočet.

Předpokládané pozitivní dopady na státní rozpočet (příjmy z vybraných pokut) nelze v současné době vyčíslit, neboť nelze předem odhadnout počet případů porušení zákazu zveřejnit informace o poškozeném, ani jejich závažnost a tím návazně vyšší uložené pokuty (lze očekávat v řádu desítky případů ročně).

Navrhovaná úprava nemá dopady na ostatní veřejné rozpočty. Pro podnikatelské prostředí České republiky má navrhovaná úprava negativní finanční dopady pouze pokud by příslušný podnikatelský subjekt porušil zákonný zákaz a zveřejnil informace o poškozeném. V takovém případě by byl povinen uhradit uloženou pokutu.

Sociální dopady, dopad na životní prostředí

Navrhovaná úprava není spojena s negativními sociálními dopady a nedopadá na životní prostředí.

Zvláštní část

K části první – změna trestního řádu

Navrhovaná změna § 8a upravujícího poskytování informací o trestním řízení nově zdůrazňuje potřebu zohlednit při poskytování informací zejména zájmy nezletilých osob; dále se zpřesňují některé pojmy tak, aby odpovídaly terminologii používané v trestních předpisech. Pojem osobní údaj je definován v zákoně č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, jako „*jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů. Subjekt údajů se považuje za určený nebo určitelný, jestliže lze subjekt údajů přímo či*

nepřímo identifikovat zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků, specifických pro jeho fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu.“

Právo na ochranu soukromí je vymezeno judikatorně jako „*právo fyzické osoby rozhodnout podle vlastního uvážení, zda, popř. v jakém rozsahu a jakým způsobem mají být skutečnosti jejího osobního soukromí zpřístupněny jiným subjektům a zároveň se bránit (vzepřít) proti neoprávněným zásahům do této sféry ze strany jiných osob.*“ (ÚS 517/99). Orgánům činným v trestním řízení se neukládá chránit soukromí nezletilých osob obecně, ale pouze při poskytování informací o těchto osobách, kdy je třeba vždy zvážit, jaké dopady zveřejnění takových informací může mít na jejich osobu a soukromí.

Navrhovaný § 8b pak obsahuje specifickou úpravu zveřejňování informací o poškozeném, u něhož je dán zvláštní zájem na ochraně jeho soukromí a osobnosti vzhledem k jeho zranitelnosti a potřebě co největšího odstranění působení škodlivých vlivů.

Navrhované doplnění § 8a a nový § 8b trestního řádu upravují:

- Obecně podmínky poskytování informací o trestním řízení ze strany orgánů činných v trestním řízení veřejnosti prostřednictvím sdělovacích prostředků; tyto podmínky zůstávají stejné jako podle stávající právní úpravy, pouze se výslovně zdůrazňuje, že je třeba dbát zájmů nezletilých osob, a to jakýchkoli, které mají účast na trestním řízení. Pro dítě mladší 15 let, které spáchalo čin jinak trestný, a pro mladistvého pachatele je specifická úprava ochrany jejich osobnosti a soukromí obsažena v § 52 až 54 a § 92 odst. 3 a 94 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. Nově se navrhuje specifická úprava rovněž pro poškozeného.
- Podmínky zveřejňování informací o poškozeném a jeho blízkých osobách orgány činnými v trestním řízení. Zveřejněním je míněno takové jednání, které je způsobilé učinit obsah informace přístupný většímu počtu osob (srov. R 5247/1935). Nepostačí tedy sdělení takové informace jednotlivci, není-li z okolností zřejmé, že jeho zájem o ně je motivován snahou dát je k dispozici většímu okruhu osob (např. jde o novináře). Orgány činné v trestním řízení mohou zveřejnit informace obsahující osobní údaje o poškozeném nebo jiné údaje umožňující narušení jeho soukromí pouze v případě, že je to nezbytné pro dosažení účelu trestního řízení a pouze v nezbytném rozsahu. Základním účelem trestního řízení je odhalit pachatele skutku, který naplňuje znaky trestného činu, vyšetřit tento skutek a postavit pachatele před soud, který rozhodne o jeho vině či nevině a shledá-li jej vinným, uloží mu trest. Osobní údaje poškozeného je tak možné zveřejnit zejména v případě, že je třeba pátrat po poškozeném, nebo např. v případě, kdy je třeba zjistit svědky určitého trestného činu (např. šikany). Orgány činné v trestním řízení jsou zároveň podle zákona o ochraně osobních údajů povinny učinit potřebná opatření, aby zabránily přístupu nepovolaných osob k informacím o poškozeném, např. jejich vhodným uložením na místě, kam jiné neoprávněné osoby nemají přístup apod.
- Zákaz šíření informací o poškozeném a jeho osobách blízkých osobami, kterým byly tyto informace poskytnuty orgány činnými v trestním řízení v rámci trestního řízení nebo k výkonu jejich práv či plnění povinností (např. probační úředník, znalec, osoba nahlížející do spisu, svědek, obhájce apod). Tyto osoby nesmějí získané informace dále šířit a mohou je poskytovat dalším osobám rovněž jen k plnění jejich úkolů či k výkonu práv nebo pro účely trestního řízení, nikoli pro jiné účely.

- Obecný zákaz zveřejnit v souvislosti s trestným činem spáchaným na poškozeném jakýmkoli způsobem (ve veřejných sdělovacích prostředcích i jinak) vyobrazení nezletilého poškozeného nebo poškozeného, vůči němuž byl spáchán některý z trestných činů směřujících proti jeho osobě nebo osobním právům, informaci, ve které je uvedeno jméno nebo příjmení poškozeného, nebo jiné údaje, které by umožnily poškozeného identifikovat. Vyobrazením není míněna pouze fotografie, ale i obrazové záznamy a přenosy, kreslené nebo malované podobizny apod. Jinými údaji umožňujícími identifikaci poškozeného mohou být i údaje, které se přímo netýkají osoby poškozeného, např. fotografie jeho rodiny nebo přátel, místa jeho bydliště apod. Zveřejněním se přitom rozumí jakýkoli způsob zveřejnění, tj. jak prostřednictvím veřejných sdělovacích prostředků, tak i jiným obdobně účinným způsobem (např. šíření letáků, seznámení s těmito informacemi na veřejném shromáždění osob apod.). Tento zákaz, stejně jako postih za jeho porušení, samozřejmě nesměruje vůči poškozenému, v souladu s principem, že není postihován ten, k jehož ochraně ustanovení slouží.

Z uvedeného obecného zákazu jsou upraveny následující výjimky:

- Trestní řád stanoví jako výjimku z obecného zákazu zveřejnění možnost orgánů činných v trestním řízení zveřejnit potřebné informace o poškozeném či osobách jemu blízkých v nezbytném rozsahu pro trestní řízení. Může jít o případ, kdy je oběť trestného činu nezvěstná a je zapotřebí po ni pátrat. Oprávnění Policie České republiky zveřejňovat osobní údaje v rozsahu nezbytném k plnění úkolů policie v souvislosti s trestním řízením nebo při pátrání po osobách vyplývá již ze stávajícího § 421 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky. Dále může být zveřejnění potřebné např. pro důkazní účely, kdy v některých případech (např. šikana) nejsou známi svědci a je zapotřebí zveřejnit údaje o poškozeném pro účely zjištění svědků, kteří by napomohli k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení.

- Případy, kdy si sám poškozený bude přát zveřejnění informací o své trestní věci v médiích nebo jiným způsobem, či kdy bude s takovým zveřejněním souhlasit a bude vzhledem k svému věku a přičetnosti dostatečně způsobilý k posouzení důsledku takového zveřejnění. Je třeba respektovat článek 17 Listiny základních práv a svobod, který zaručuje svobodu projevu a právo na informace. V těchto případech nebude zveřejnění sankcionováno, což plyne ze samotného smyslu a účelu poskytované ochrany před zveřejněním, kdy smyslem není chránit poškozeného, jestliže sám o ochranu nestojí, ovšem pouze v případě, že byl dán výslovný a prokazatelný souhlas poškozeného dostatečně způsobilého k posouzení dopadů zveřejnění. Vzhledem k tomu, že zveřejnění se dotýká zásadním způsobem zejména osoby poškozeného, který má být chráněn, klade se důraz na svobodné vyjádření jeho vůle, je-li takového projevu vzhledem k svému věku a vyspělosti schopen. Je třeba vždy zkoumat schopnost poškozeného posoudit dopady zveřejnění informací o něm, zejména zda jde o osobu zbavenou způsobilosti k právním úkonům nebo s omezenou způsobilostí k nim. Je-li poškozený dítětem, vyžaduje se s ohledem na potřebu jej zvýšeně chránit před negativními účinky zveřejnění a vzhledem k jeho nedostatečné vyspělosti a menší odolnosti vůči vnějším vlivům rovněž souhlas jeho zákonného zástupce (mohlo-li by dojít ke střetu zájmů mezi poškozeným a zákonným zástupcem, musí se zveřejněním souhlasit opatrovník nebo zvláštní zástupce poškozeného, což vyplývá z obecné právní úpravy).

Pokud jde o pravidla řízení před soudem, postupuje se podle příslušných ustanovení trestního řádu (§ 2 odst. 10 tr. ř., § 199 tr. ř., § 200 tr. ř. a § 238 tr. ř.) zohledňujících zásadu veřejnosti zakotvenou v článku 96 odst. 2 Ústavy a článku 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. S ohledem na tuto zásadu, nepřikročí-li soud k vyloučení veřejnosti při hlavním

líčení nebo veřejném zasedání s ohledem na zájmy poškozeného, nelze veřejnosti bránit v účasti na řízení. V takovém případě lze před veřejností projednat i informace o poškozeném a osobách jemu blízkých v rozsahu, v jakém jsou potřebné k projednání věci před soudem. Veřejnost je však vázána povinností sdělené informace dále nešířit a nezveřejnit vyobrazení i informace o poškozeném a jiné údaje vedoucí k jeho identifikaci. Účastní-li se tedy jednání média, mohou si sice, pokud s tím předseda senátu souhlasí, pořizovat zvukové či obrazové záznamy z hlavního líčení nebo veřejného zasedání, nicméně při přenosu záznamu v televizi či rozhlasu musí zabránit zveřejnění vyobrazení poškozeného, jeho osobních údajů a jiných výše uvedených údajů. Stejně tak nelze veřejnosti bránit činit si poznámky nebo nákresy, ohledně nakládání s nimi však platí výše uvedené včetně zákazu šíření těchto informací. Rozsudek se vyhlašuje veřejně v hlavním líčení.

Pravomocné rozhodnutí ve věci samé může být zveřejněno, ale pouze bez uvedení osobních údajů poškozeného a jiných údajů vedoucích k jeho identifikaci tak, aby byl poškozený uchráněn sekundární viktimizace.

Nové ustanovení § 8b je dále zohledněno v § 378 tr. ř., který upravuje poskytování informací orgány činnými v trestním řízení a Ministerstvem spravedlnosti o jejich postupech v rámci mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních. Tyto postupy bezprostředně souvisejí s trestním řízením a v jejich rámci dochází k předávání osobních údajů osob zúčastněných na trestním řízení.

K části druhé – změna zákona o přestupcích

Vzhledem k tomu, že podstatou přestupku obsaženého ve stávající právní úpravě v § 26 zákona o přestupcích je porušení zákazu zveřejňování určitých vymezených osobních údajů o mladistvém pachateli nebo dítěti mladším 15 let, které spáchalo čin jinak trestný, navrhuje se tento přestupek vypustit a postih přesunout do zákona o ochraně osobních údajů. Napříště by tak měl Úřad pro ochranu osobních údajů jednotně postihovat všechna nedovolená zveřejňování osobních údajů, stanoví-li zákaz zveřejnění zákon, čímž by mělo dojít i ke zvýšení efektivity postihu. Roztříštěnost postihu mezi více orgánů se nejeví být vhodná, neboť jiné orgány než Úřad pro ochranu osobních údajů nejsou v oblasti ochrany osobních údajů specializovány a uvedená problematika k nim spadá spíše okrajově (podle zjištění dosud obecní úřady projednaly pouze 1 přestupek podle § 26 zákona o přestupcích).

K části třetí – změna zákona o ochraně osobních údajů

Navrhovaná ustanovení zohledňují zvláštní právní úpravy nakládání s osobními údaji zakazující jejich zveřejnění. Jedná se tedy o případy, kdy je zdůrazněna naléhavost ochrany soukromí. Návrh současně sjednotí přístup v různých oblastech nakládání s osobními údaji, kde je nutno aplikovat vesměs stejné zásady ochrany osobních údajů a soukromí. V dozorové (sankční) oblasti byla dosud část problematiky upravena v přestupkovém zákoně, odpovědnost právnických osob nebyla řešena vůbec.

Z pohledu ochrany osobních údajů se návrh nově zaměřuje na případy dosud nepostižitelné podle zákona o ochraně osobních údajů, u nichž není zcela prokazatelné, že údaje unikly z původního zpracování nebo se účel zveřejnění a dalšího zpracování zveřejněných osobních údajů jeví v rozporu s účelem původního zpracování (před

zveřejněním). Limit účelu využití a dalšího zpracování osobních údajů (zákaz zveřejnění) se proto na rozdíl od většiny zpracování nedovozuje výkladem, ale jak je výše uvedeno, z důvodu naléhavosti ochrany soukromí jej ve vybraných případech vždy určuje zvláštní zákon.

Do zákona o ochraně osobních údajů se v souladu se zásadami správního trestání navrhuje zařadit nový přestupek postihující fyzickou osobu a správní delikt postihující právnickou nebo podnikající fyzickou osobu, která poruší zákaz zveřejnění osobních údajů stanovený zvláštním zákonem. Takovým zákonem je v současné době trestní řád ve znění této novely (navrhovaný § 8b) a zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů, který stanoví zákaz zveřejňovat jméno a příjmení nebo jiné údaje o mladistvém pachateli nebo dítěti mladším 15 let, které spáchalo čin jinak trestný, které umožňují jeho identifikaci.

Postihována je v souladu s judikatorním vymezením pojmu „zveřejnění“ jak osoba, která informaci poskytne jiné osobě za účelem její publikace či medializace (poskytne je novináři či reportérovi) nebo za účelem jiného zpřístupnění veřejnosti (např. na webových stránkách nebo formou letáků), tak i osoba, která získané informace publikuje, medializuje či jinak přímo zpřístupní veřejnosti. V případě postihu zveřejnění osobních údajů, jež by bylo zakázáno jinými právními předpisy, které nebudou vymezovat pojem „zveřejnění“, se bude při výkladu tohoto pojmu vycházet ze zákona o ochraně osobních údajů a z dozorové praxe Úřadu pro ochranu osobních údajů, kdy zveřejněním lze rozumět zpřístupnění osobních údajů obvykle předem neurčenému okruhu příjemců, zejména prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků, veřejně přístupných počítačových sítí, veřejným vyhlášením, uvedením ve veřejném seznamu, veřejném registru nebo umístěním na veřejně přístupném místě.

Za uvedené správní delikty bude možné postihnout jak jednotlivou fyzickou osobu, které bude porušení zákazu prokázáno, tak i osobu, která odpovídá za to, aby nebyly zveřejňovány informace, jejichž zveřejnění je zakázáno [např. provozovatel rozhlasového a televizního vysílání, který podle § 32 zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání nese odpovědnost za obsah programů zařazovaných do vysílání; vydavatel periodického tisku, který ve smyslu § 4 zákona č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), odpovídá za obsah tisku].

Sankcí, kterou bude možné uložit za porušení zákazu zveřejnění, je pokuta do výše 1 mil. Kč. Výše pokuty odráží potřebu zabránit zveřejnění určitých atraktivních informací o poškozeném, mladistvém pachateli či dítěti mladším 15 let, jež spáchalo čin jinak trestný (např. „atraktivní záběry z místa činu“), jejichž zveřejnění může produkovat značný zisk a vést k sekundární viktimizaci poškozeného nebo stigmatizaci pachatele.

K projednávání porušení zákazu zveřejňovat osobní údaje, který výslovně stanoví zvláštní zákon, se navrhuje stanovit příslušnost jediného orgánu – Úřadu pro ochranu osobních údajů – což by mělo vést k jednotné a efektivní praxi při postihu těchto případů.

K části čtvrté – účinnost

Datum nabytí účinnosti je stanoveno s ohledem na délku legislativního procesu a s ohledem na jednoduchost navrhované právní úpravy.

V Praze dne 11. února 2008

předseda vlády

ministr spravedlnosti